Агломерації – точки зростання економіки

Ігор Парасюк
Директор проєкту USAID «ПУЛЬС»,
кандидат економічних наук

Київ
Квітень 2020

У світовій науці:

- Патрік Геддес (10 роки XX ст.)
- Влодзімєж Кубійович (20 роки XX ст.)
- Вальтер Крісталлєр (30 роки XXст.)
- Франсуа Перру (50 роки XXст.)
- Джон Фрідман (60 роки XXст.)

У міжнародних актах

Declaration on Cities and Other Human Settlements in the New Millennium

(9 June 2001) // United Nations. Twenty fifth special session. Materials of the 6th plenary meeting. 9 June 2001. S 25/2.

У міжнародних актах

"21. Визнаємо також цей факт, що процес урбанізації у світі призвів до концентрації населення в міських агломераціях, що простягаються за межі початкових адміністративних кордонів міст, охоплюють дві або більше адміністративні одиниці, мають місцеві органи влади з різними можливостями та пріоритетами та **страждають від відсутності координації**;

Цитата з Резолюції ООН (№S 25/2)

У міжнародних актах

…40. Закликаємо органи влади у великих міських агломераціях розробляти механізми і відповідним чином стимулювати роботу правових, фінансових, адміністративних, планових і координаційних механізмів для організації більш справедливого, злагодженого і функціонального життя в містах…"

Цитата з Резолюції ООН (№S 25/2)

У міжнародних актах

Ст.2 "10. Термін "агломерація" означає **зону із концентрацією населення більш ніж 250 000 мешканців** або, таку, де концентрація населення складає 250 000 мешканців або менше: з щільністю населення на квадратний кілометр, яка виправдовує для країн членів необхідність оцінки і контролю якості оточуючого повітря

Council Directive 96/62/CE of 27 September 1996 on ambient air quality assessment and management. Official Journal. — 21/11/1996. — № 296. — P. 55—63. 18.

В науці

- Розрізняють моноцентричні та поліцентричні агломерації
- Моноцентричні мають яскраво виражений центр
- Поліцентричні агломерації (мають кілька майже рівноцінних «центрів») також їх називають конурбаціями чи метроплексами

Наукове означення терміну

АГЛОМЕРАЦІЯ — *(від лат. agglomerare — приєднувати, накопичувати)* —

компактне розташування поселень, об'єднаних у певну цілісність розвинутими виробничими (в т.ч. трудовими), культурно-побутовими, рекреаційними зв'язками

форма територіальної концентрації промислового виробництва та різноманітних ресурсів (трудових, наукових, інвестиційних, інформаційних)*

*Економічна енциклопедія

У законодавстві України

4) апробація та запровадження у міській агломерації таких організаційних моделей управління, які б передбачали добровільне формування спільних органів управління та їх взаємозв'язки з органами місцевого самоврядування територіальних громад, що входять до агломерації на договірних умовах. При цьому **міська агломерація не є новою адміністративно-територіальною одиницею, а являє собою організаційне утворення, яке складається з кількох територіальних громад, що мають на меті спільну реалізацію функцій місцевого самоврядування**

Указ Президента України "Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні" від 22 липня 1998 року N 810/98

У законодавстві України

міська агломерація - компактне територіальне розміщення міських населених пунктів, об'єднаних інтенсивними господарськими, трудовими і культурно-побутовими зв'язками

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2000 р. N 521 «Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст»)

У законодавстві України

“…в першу чергу підтримуватиметься робота з розбудови та модернізації інфраструктури національного та загальноєвропейського значення, а також інфраструктури регіонів, міст та **міських агломерацій, які можуть відігравати роль полюсів зростання…**”

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2000 р. N 521 «Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст»)

Перший досвід

- **«Першим млинець» виявився гливким… (2002-2004) Дрогобич-Трускавець-Стебник-Борислав**
- **Другий приклад – Асоціація ОМС Київська агломерація (2017-2019)**

19 громад 9 жовтня 2019 створили асоціацію «Київська агломерація»

У законопроєктах

Законопроєкт ВРУ VIII скликання №6743 «Про міські агломерації»

Законопроєкт ВРУ IX скликання №2637 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад»

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2000 р. N 521 «Про Основні напрями забезпечення комплексного розвитку малих монофункціональних міст»)

Основні положення з/п №2637

Агломерація – форма співробітництва територіальної громади, що виконує функції центру агломерації (?), та територіальних громад, які розташовані в зоні впливу центру агломерації та мають з ним інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв’язки, що спричиняють значну щоденну маятникову міграцію населення

Основні положення з/п №2637

- Агломерація може бути утворена навколо міста з чисельністю постійного населення понад 200 тисяч осіб або меншого міста, за умови якщо спільна чисельність постійного населення потенційних учасників агломерації складає не менше 200 тисяч осіб.

- Сфери компетенції - питання, що зачіпають спільні інтереси територіальних громад: громадський транспорт, ремонт доріг, містобудування, поводження з відходами, водопостачання та водовідведення тощо.

- Центр агломерації – місто, яке за своїм розміром, чисельністю і економічним потенціалом здійснює значний вплив на суміжні територіальні громади.

Основні положення з/п №2637

- утворюється рада агломерації (РА)
- РА складається з міських, сільських, селищних голів та депутатів громад, що ввійдуть до складу агломерації
- норма представництва: від міста - центру агломерації у раді буде 5 депутатів, від територіальної громади чисельністю постійного населення понад 10 тис. - 2 депутати, від інших територіальних громад - по 1 депутату.

Основні положення з/п №2637

- виконавчим органом ради агломерації є виконавчий орган ради територіальної громади, яка є центром агломерації
- сфера компетенції РА: водопостачання, управління відходами, місця поховань, дороги, громадський транспорт

Законопроєкт №2637

- пройшов попередній розгляд профільним комітетом і рекомендований для розгляду Верховною Радою України
- на розгляд у першому читанні – не виносився

Який зв’язок між агломераціями розвитком територій і економічним зростанням?

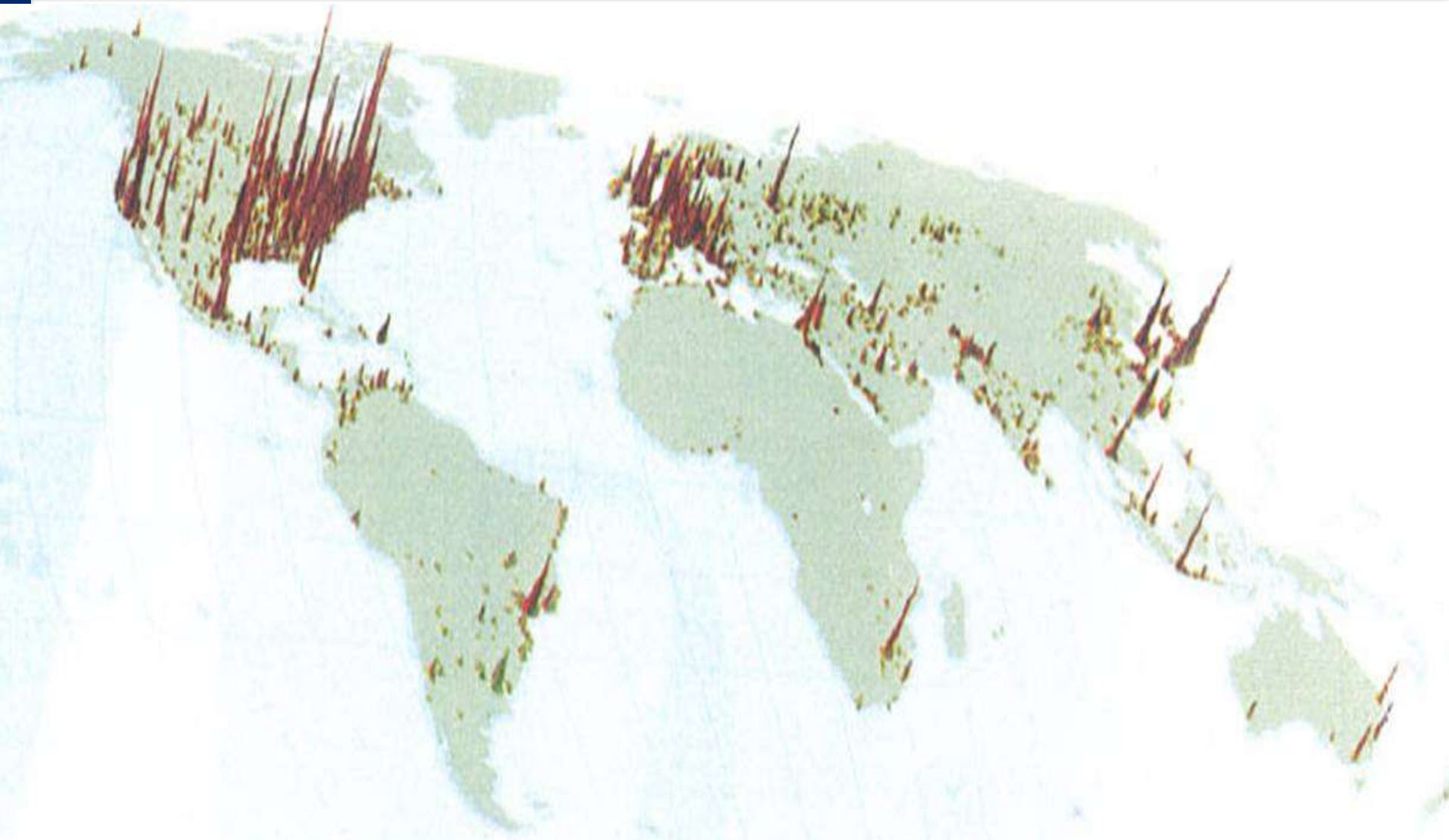

Джерело: McKinsey & Company

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

АСОЦІАЦІЯ МІСТ УКРАЇНИ
СПІЛЬНИМИ ЗУСИЛЛЯМИ

ТУМЬС
Зміни заради майбутнього

Співпадіння?

Агломерації присутні в законодавстві:

США (з 1934 року), Китаю, Канади, Франції, ФРН, Великої Британії, Японії, Італії, (і, уявіть, навіть РФ).

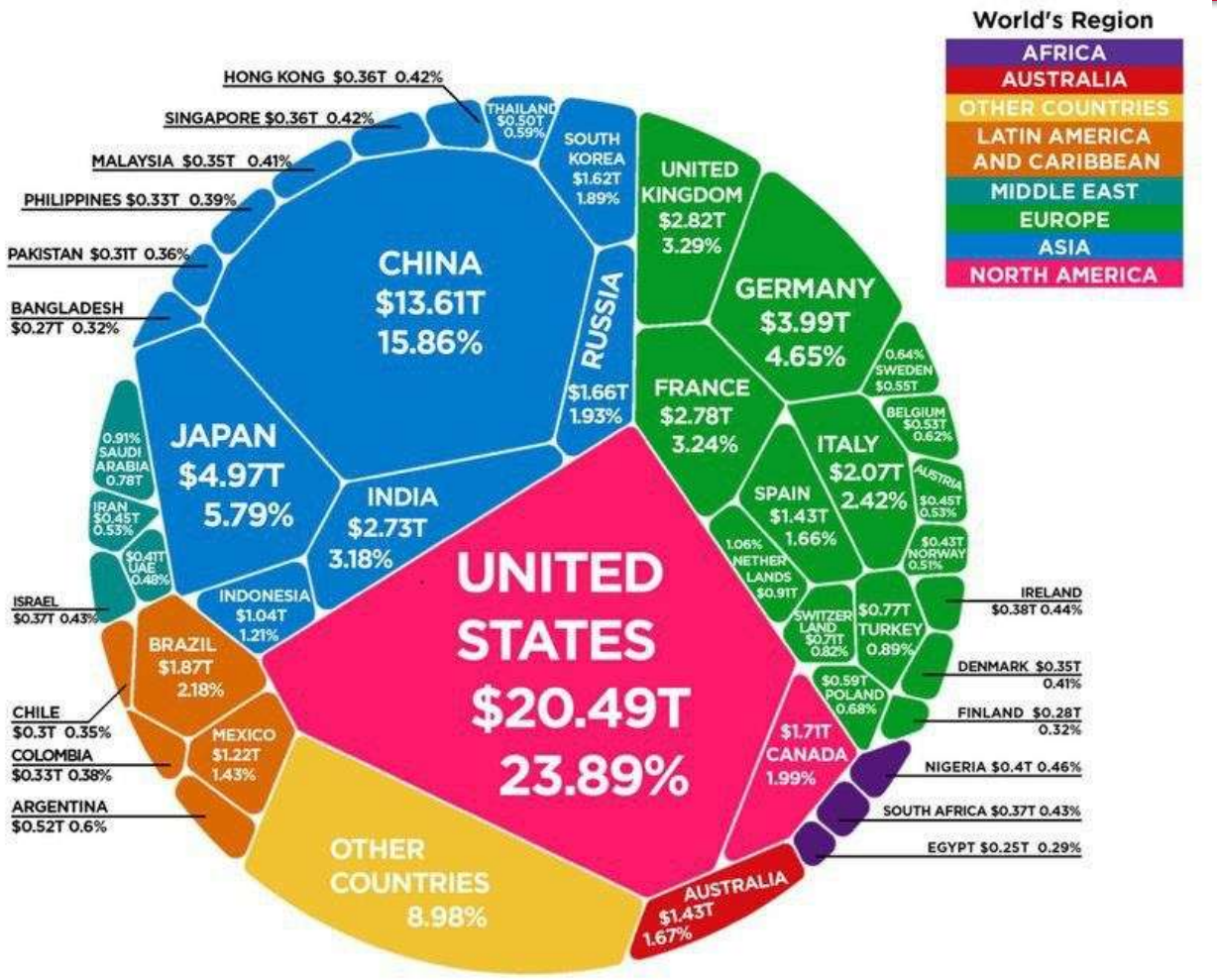

Article & Sources:
https://howmuch.net/articles/the-world-economy-2018
https://databank.worldbank.org

howmuch.net

Джерело: Visible Earth (http://visibleearth.nasa.gov)

Джерело: Visible Earth (http://visibleearth.nasa.gov)

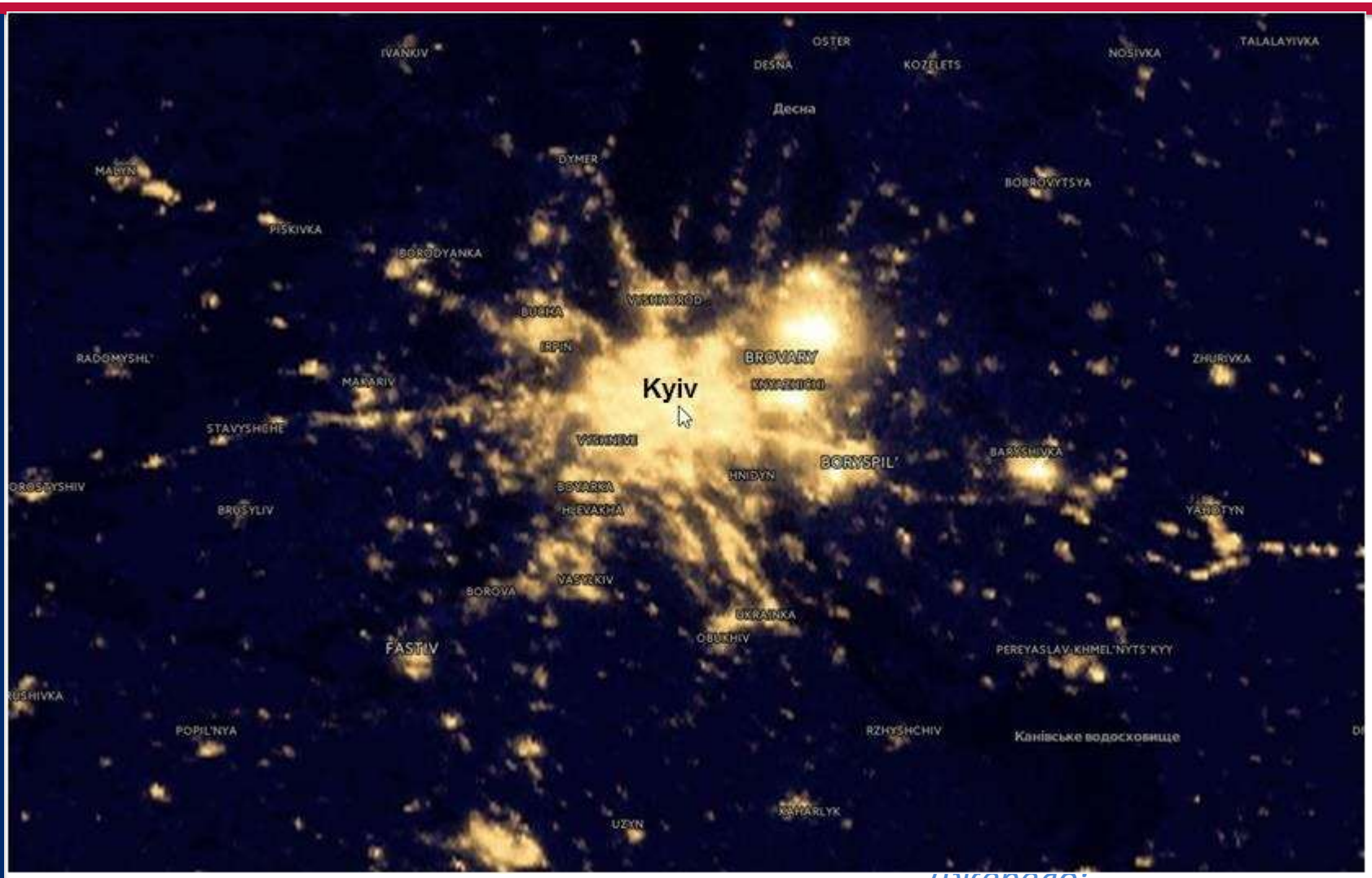

Джерело:
https://svs.gsfc.nasa.gov/30028

North Korea
Pyongyang
Seoul
South Korea
© Reuters/MailOnline

Джерело: https://svs.gsfc.nasa.gov/30028

Агломерації Франції

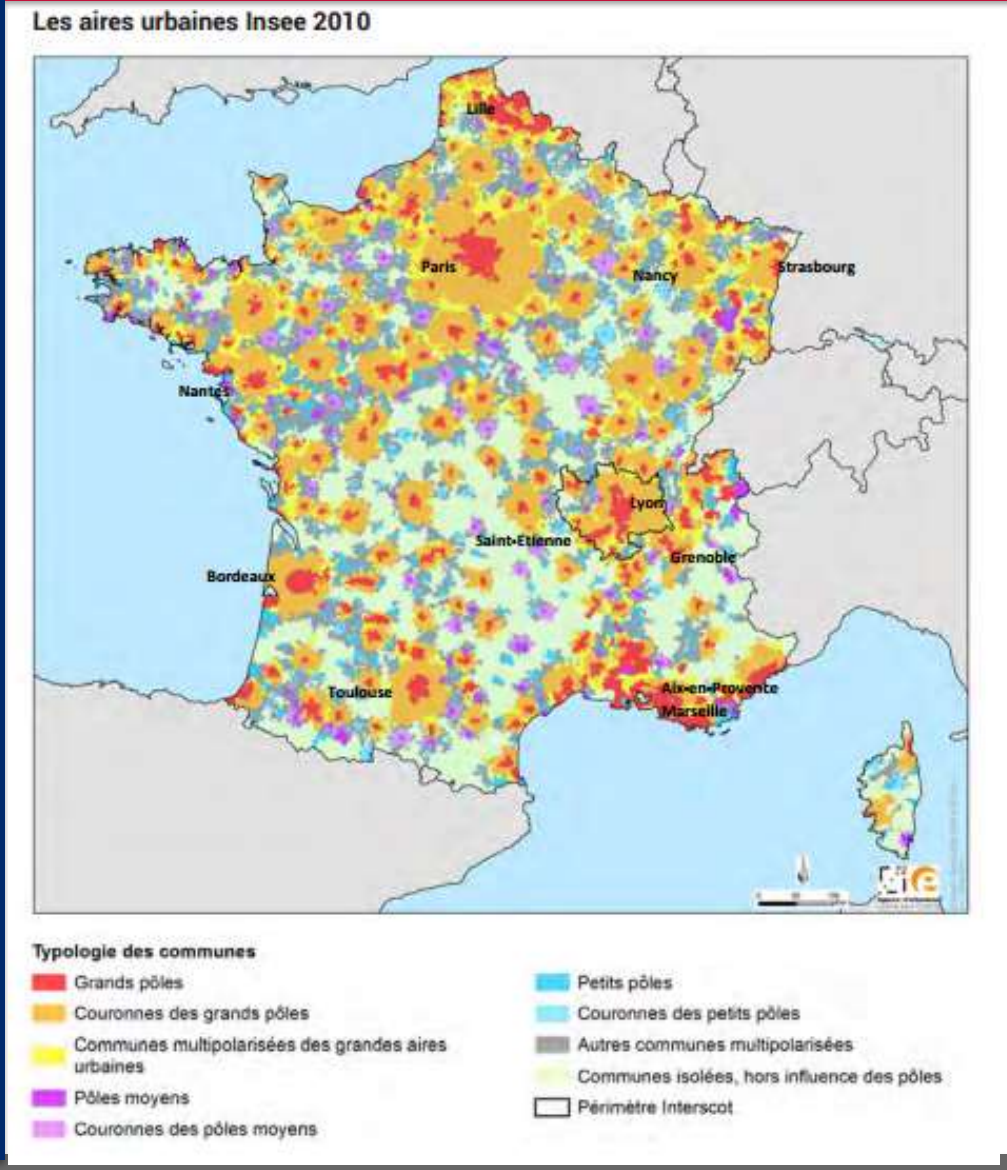

Червоний – агломерації
Помаранчевий – «корона агломерації»

Ліонська та Сент-Етьєнська агломерації на мапі Регіону з межами департаментів

Метрополія (агломерація) Ліона включає 1039 муніципалітетів.
Населення: 3 349 445 мешканців.
Площа: 13,445 км кв.
Щільність населення: 249 мешканців / км кв

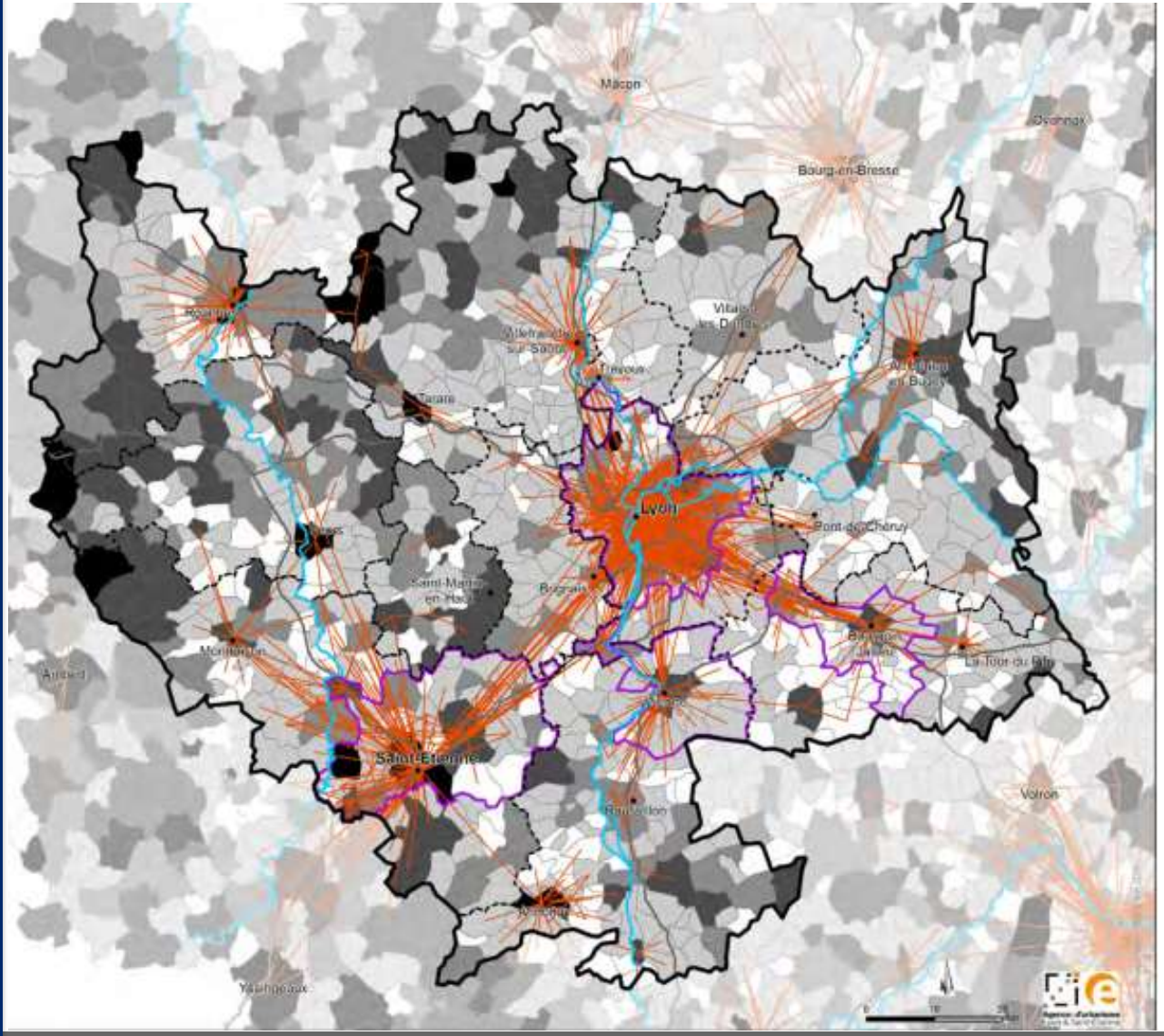

Маятникова міграція та «економічне благополуччя»

Boston
New York
Philadelphia
Baltimore
Washington

Taizhou
Yangzhou
Nantong
Changzhou
Nanjing
Wuxi
Shanghai
Suzhou
East Ocean Bridge
Yangshan Port
Jiaxing
Huzhou
Trans- oceanic Bridge
Cixi
Zhoushan
Hangzhou
Shaoxing
NINGBO
Yiwu
Taizhou

Економічна сутність агломерації

Концентрація виробничих сил і широкий вибір різноманітних ресурсів (кваліфікованих людських, наукових, інвестиційних, інформаційних) - дозволяють отримати вищий рівень ефективності та конкурентоспроможності

Так щоб зрозуміли навіть школярі….

У кого вищий середній зріст в українців чи китайців?

Так щоб зрозуміли навіть школярі….

- У якому місті простіше організувати висококласну збірну з баскетболу?

м.Угнів (до 1 тис. жителів) чи в агломерації Шанхаю (30 млн.)?

Так щоб зрозуміли навіть школярі….

А команду мікробіологів – вірусологів?

А команду робототехніків?

А команду висококласних програмістів?

Економічна сутність агломерації

Концентрація виробничих сил і широкий вибір різноманітних ресурсів (кваліфікованих людських, наукових, інвестиційних, інформаційних) - дозволяють отримати вищий рівень ефективності та конкурентоспроможності

Це один з економічних проявів масштабного ефекту, який становить базис ефекту агломераційного

Трішки статистики

- на 100 найбільших агломерацій світу припадає понад 30% глобального ВВП
- Нью-Йоркська агломерація, яка займає всього 0,2% території США дає 11% ВВП країни
- 85% ВВП США створюється в агломераціях

Історико-географічний аспект розвитку міст через призму інвестиційної привабливості

Що ви знаєте про Галичину?

А про Галич?

Київ уникнув долі Галича

Автор схеми: А. Горбаль

LEOPOLIS

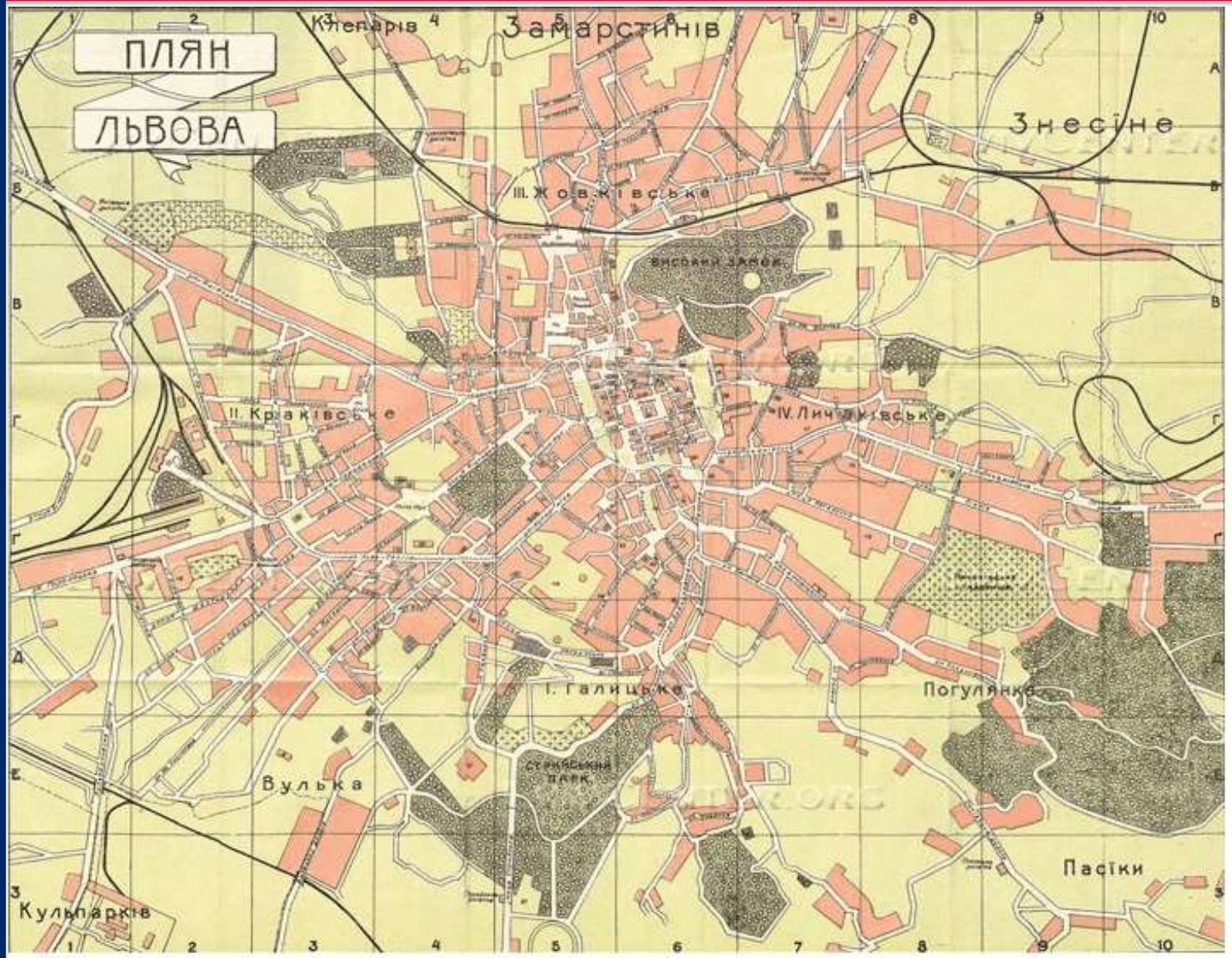
ПЛЯН
ЛЬВОВА
Клепарів
Замарстинів
Знесіне
III. Жовківське
II. Краківське
IV. Личаківське
I. Галицьке
Погулянка
Вулька
Пасіки
Кульпарків

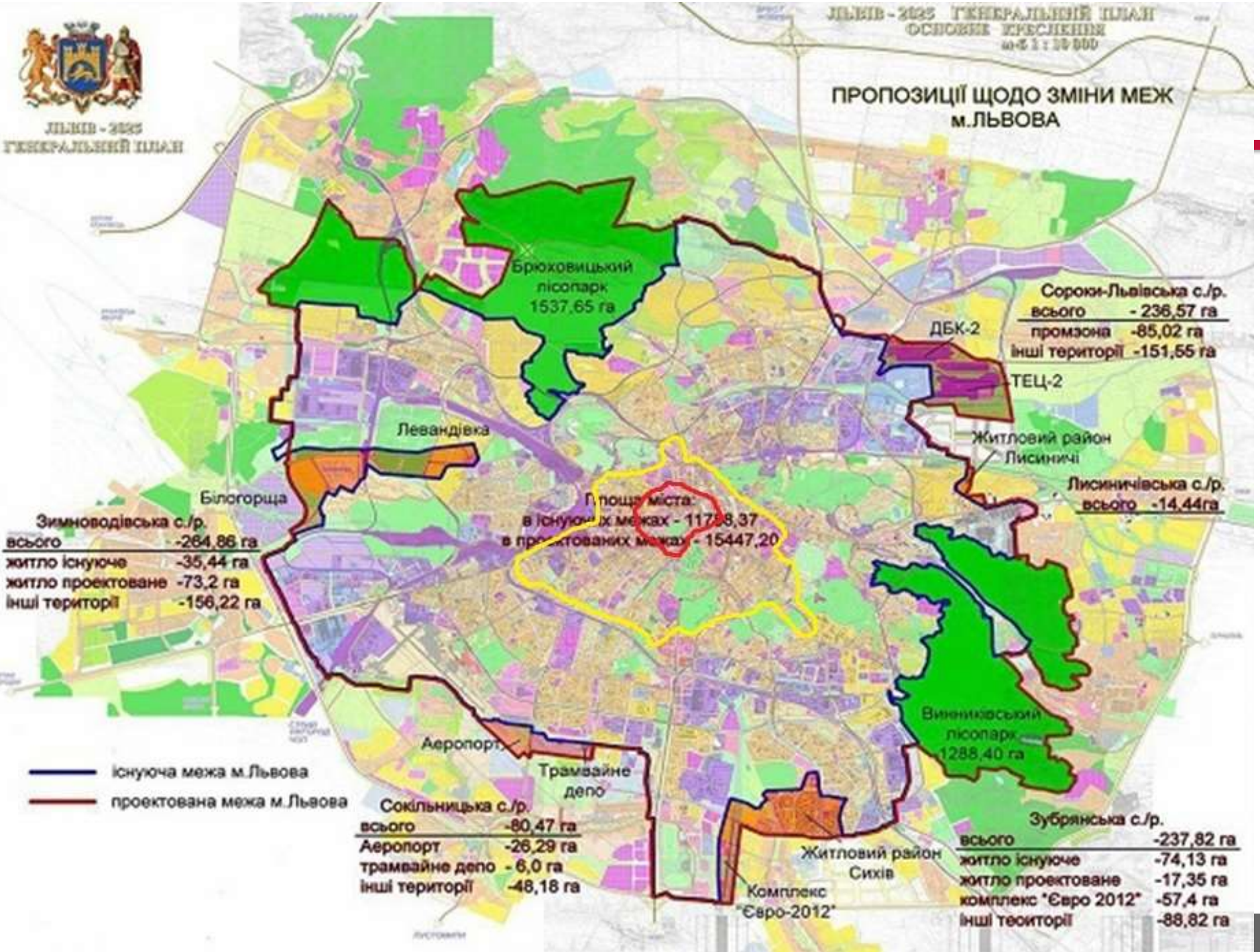
ЛЬВІВ - 2025
ГЕНЕРАЛЬНИЙ ПЛАН
ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗМІНИ МЕЖ
м.ЛЬВОВА
Брюховицький лісопарк 1537,65 га
Левандівка
Білогорща
Площа міста:
в існуючих межах - 11758,37
в проектованих межах - 15447,20
ДБК-2
ТЕЦ-2
Житловий район Лисиничі
Винниківський лісопарк 1288,40 га
Аеропорт
Трамвайне депо
Житловий район Сихів
Комплекс "Євро-2012"
Сороки-Львівська с./р.
всього - 236,57 га
промзона -85,02 га
інші території -151,55 га
Лисиничівська с./р.
всього -14,44га
Зимноводівська с./р.
всього -264,86 га
житло існуюче -35,44 га
житло проектоване -73,2 га
інші території -156,22 га
Сокільницька с./р.
всього -80,47 га
Аеропорт -26,29 га
трамвайне депо - 6,0 га
інші території -48,18 га
Зубрянська с./р.
всього -237,82 га
житло існуюче -74,13 га
житло проектоване -17,35 га
комплекс "Євро 2012" -57,4 га
інші теоиторії -88,82 га
існуюча межа м.Львова
проектована межа м.Львова

Чи зможе Угнів економічно конкурувати з Шанхаєм?

- У сучасному світі конкурувати можуть тільки найефективніші і найбільші
- Є агломерації, які створюють ВВП більший, ніж ВВП деяких країн
- Чим більше потужних агломерацій має країн, тим вона потужніша економічно
- Агломерації конкурують між собою за ресурси, а основний ресурс це не будинки і не банкноти – це креативні, освічені та працьовиті люди.
- Ця категорія людей досить «вередлива»…. І її утримання вимагає зусиль від міських влад

Я вас розчарую

Одеса – 162,4 км², 993 тисячі мешканців

Гуанджоу - 7434,4 км² на суші і 744 на морі, населення 13 млн.осіб

Площа Гуанджоу в 45,7 разів більша за площу Одеси.

Населення більше лише в 13 разів

http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/132280/03-Denysiuk.pdf?sequence=1

Я вас розчарую: розмір – має значення

Одещина: за показниками ВРП у фактичних цінах виявлено збільшення ВРП у 2014 році в порівнянні з 2005 роком, в той час як у постійних цінах 2005 року обсяг ВРП у 2014 році перевищив показники 2005 року лише в **1,06 раза**.

Гуанджоу – ріст в середньому на рік 6,7%

http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/132280/03-Denysiuk.pdf?sequence=1

Економічне означення агломерації

АГЛОМЕРАЦІЯ — *(від лат. agglomerare — приєднувати, накопичувати)* —

компактне розташування поселень, об'єднаних у певну цілісність розвинутими виробничими (в т.ч. трудовими), культурно-побутовими, рекреаційними зв'язками

форма територіальної концентрації промислового виробництва та різноманітних ресурсів (трудових, наукових, інвестиційних, інформаційних)*

*Економічна енциклопедія

Економічна сутність агломерації

Концентрація виробничих сил і широкий вибір різноманітних ресурсів (кваліфікованих людських, наукових, інвестиційних, інформаційних) а також економія на транспортних видатках - дозволяють отримати вищий рівень ефективності та конкурентоспроможності

Агломерація (нетипові визначення)

- не є єдиною громадою, але намагається нею стати;
- форма «акціонерного добросусідства», закріплена нормативним актом;
- деякі повноваження і відповідальність стають спільними;
- це особливий «адміністративно-комунальний» кластер

В агломерації, як правило, діє єдиний порядок:

- планування території та економічного розвитку
- організації громадського транспорту в межах агломерації
- створення і використання спільної системи комунальної інфраструктури (водопостачання, каналізації, поводження з ТПВ і т.д.)
- охорони громадського порядку
- «єдиний адміністративний простір»
- культури та туризму

Агломерація знімає цю проблему

…. але не завжди знімає цю ☹

…. не завжди знімає і цю ☹

Основні моделі управління

- «поглинання сателітів» – єдина рада і ВО. Назви населених пунктів – збереглись, рад не має
- рада агломерації (+виконавчі структури) із збереженням «розвантажених рад» сателітів та ядра
- паралельний набір «галузевих рад» (шкільна рада, лікарняна рада, транспортний комітет або синдикат і т.п.)
- неформальний конфлікт юрисдикцій, «агломераційні повноваження» на територіях сателітів виконує «ядро» - поглинання структур не відбувається
- агломерація існує де факто, але не де юре (конфлікт юрисдикцій частково присутній, але нормативного оформлення агломерації не має)

Як найпростіше встановити межі агломерації?

- аналіз маятникової міграції
- опитування людей в транспорті та аналіз камер відеоспостереження на в’їзді в місто
- за мобільним трекінгом абонентів
- «Формульним методом» за ДБН 360-92**

ДБН 360-92**. Зони містобудівної цінності

Чисельник: час «доїзду» гром. транспортом;
знаменник – відстань у км

Групи поселень, (тис. чоловік)	Зони містобудівної цінності[8]						
	I	II	III	IV	V	VII	VII
Більше 1000	15/15[9]	25/35	35/5	40/8	45/10	60/12	90/15 і більше
250 – 1000		15/15	25/35	35/5	45/8	60/10	
50 – 100			15/15	30/5	45/8		
До 50		15/15		40/6			

Зони містобудівної цінності: I – ядро міського центру (для найзначніших міст); II – центральна зона; III – центральна зо- на для міст з населенням до 250 тис. жителів; перша середня зона для найзначніших і значних міст; IV – середня зона; V і VI – пер- ша і друга периферійна зони; VII – зона агломераційного розселення.

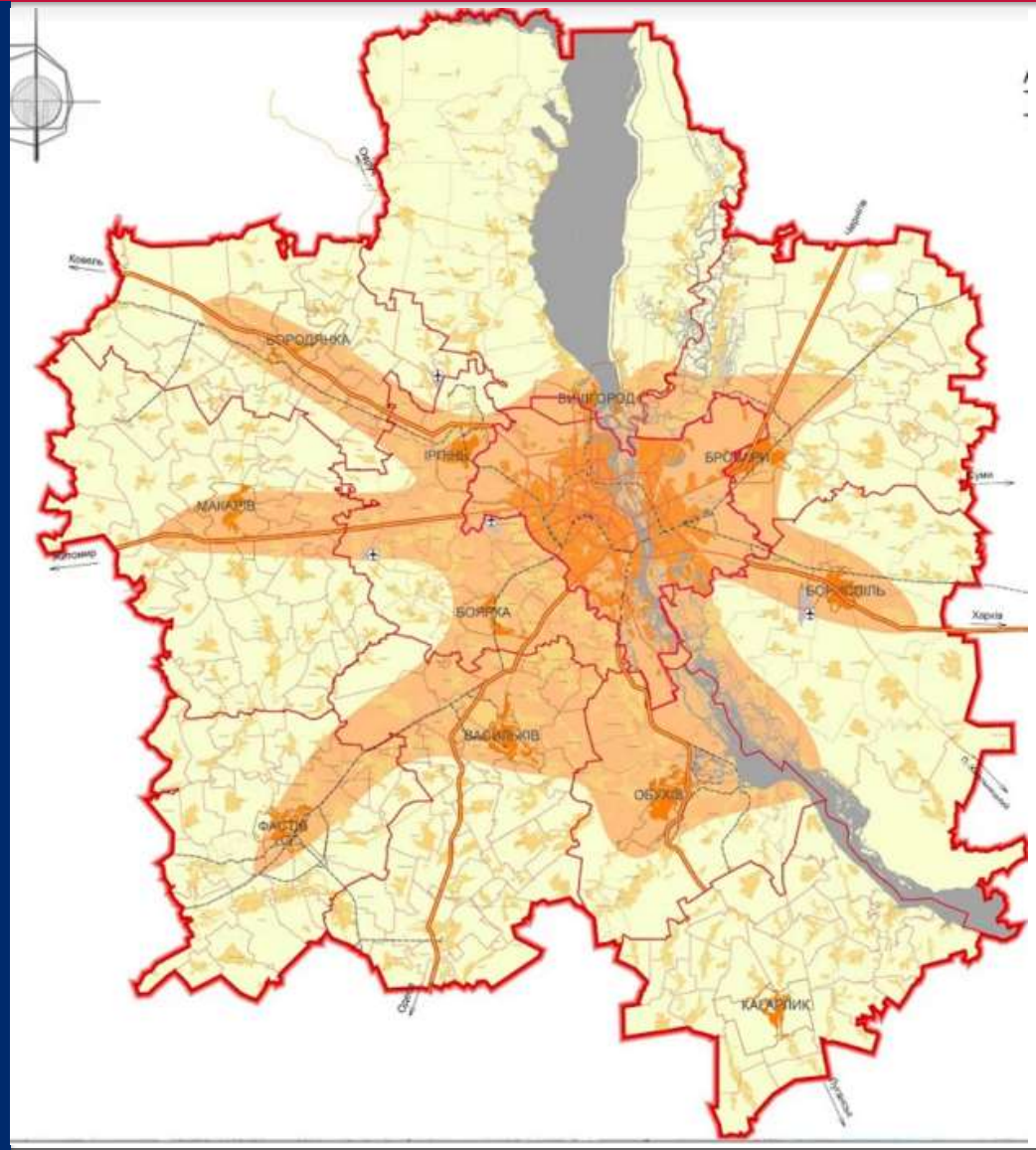

Приклад. Київ та Київська агломерація на мапі Київської області

Джерело : Діпромісто

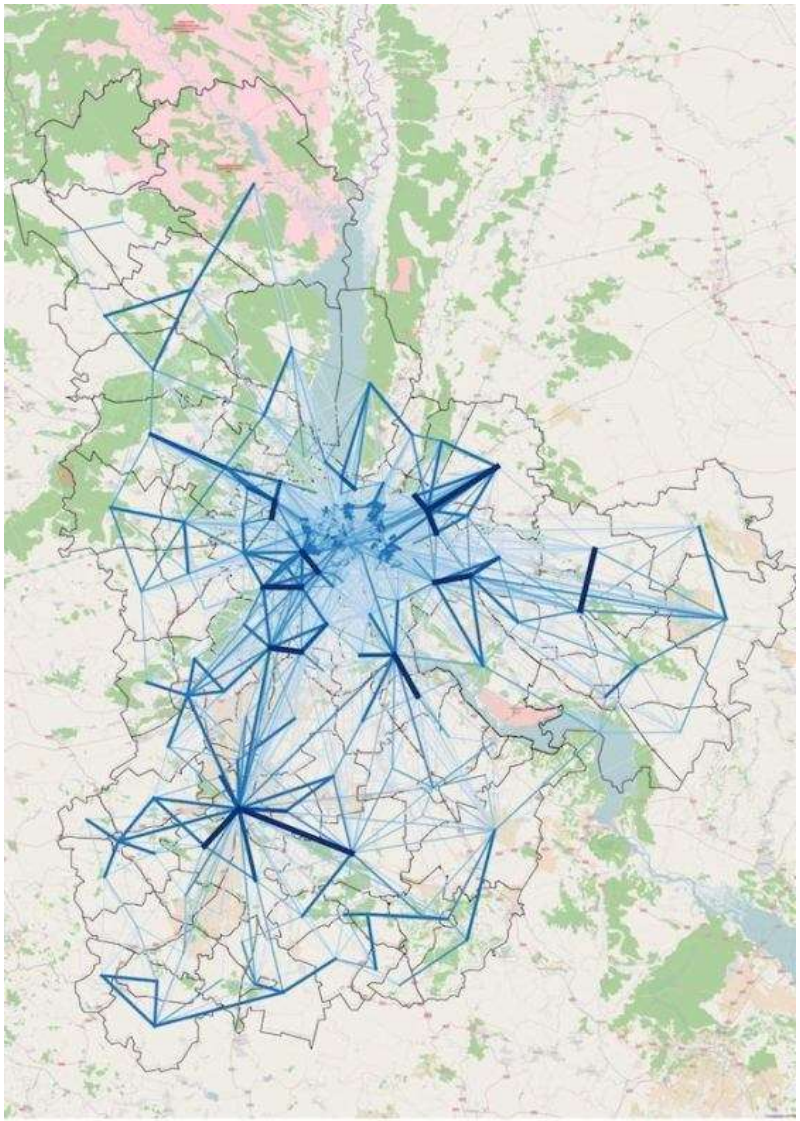

Маятникова міграція абонентів мобільного зв’язку Київської агломерації за даними операторів

Джерело : https://bespalov.me/2017/01/05/primenenie-dannyh-sotovyh-operatorov-dlja-analiza-majatnikovoj-migracii-kievskoj-aglomeracii/

Детальніше про зв’язок агломерацій з місцевим економічним розвитком моджна прочитати тут:

http://2.auc.org.ua/sites/all/sites/default/files/files/Subregional_Structures_Development_2012.pdf

Дякую за увагу!

Якщо є запитання… ;)

Одеса. http://gisfile.com/map/?ukr&cad

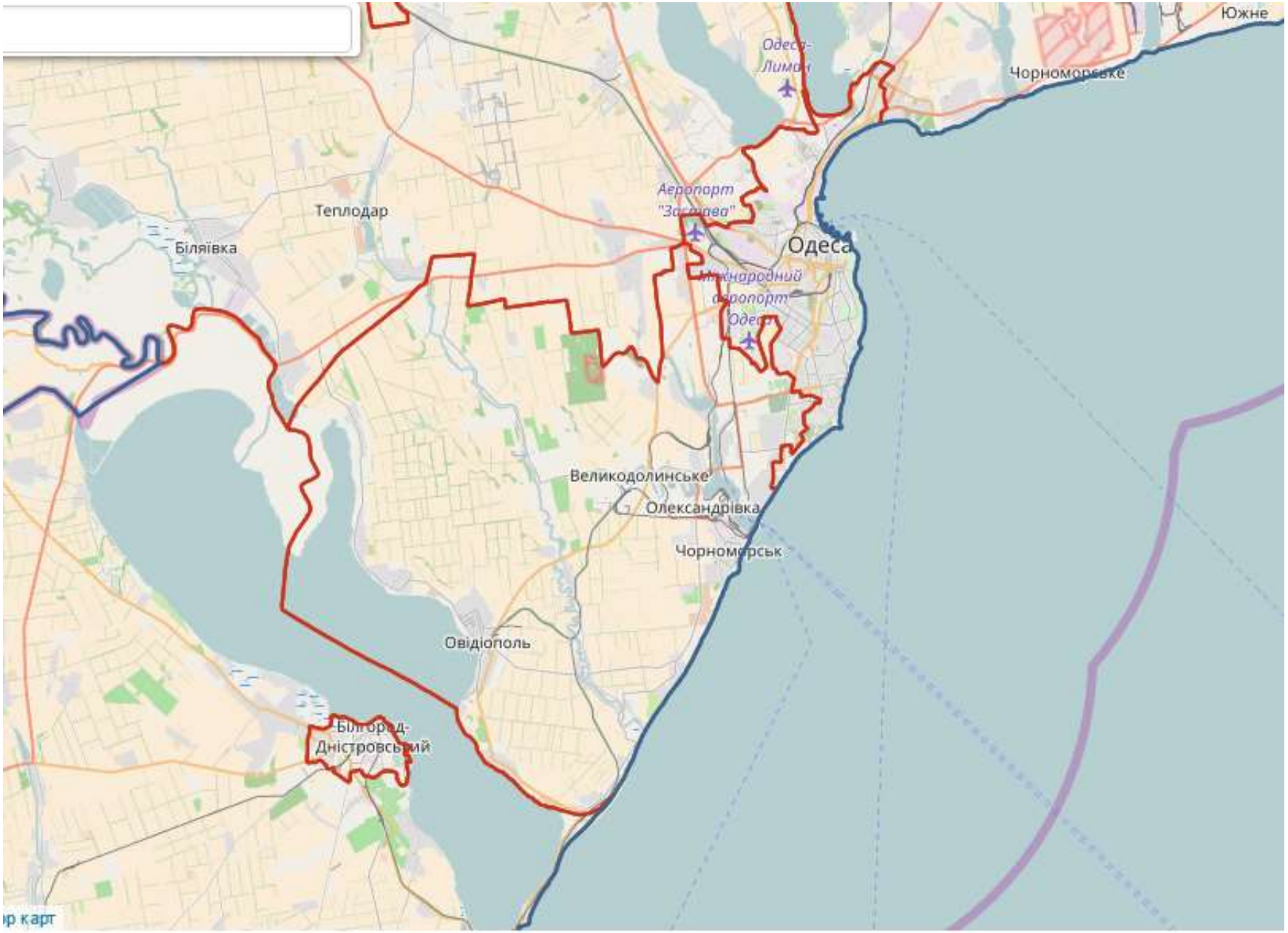

Важливо! Є проблеми із «землею»

- У населених пунктах, як правило, не має великих незабудованих ділянок
- Інвестору потрібна не просто земля, а ділянка з якісною інфраструктурою
- Межі населених пунктів як правило встановлювались по границі забудови – це….
- Не всюди вони затверджені!
- Де закінчується юрисдикція громад?

Одеса

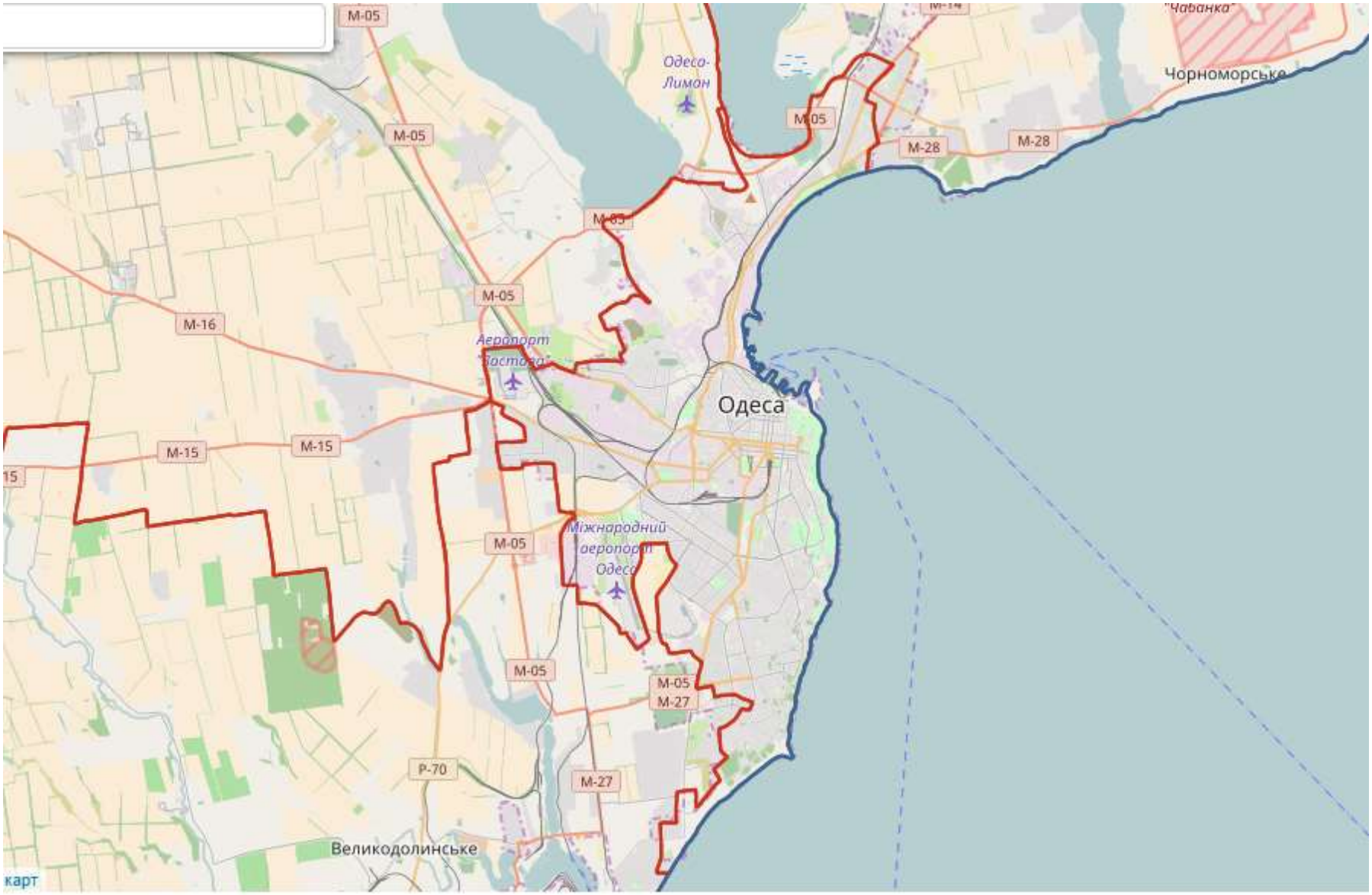
М-05
Одесо-
Лиман
Чорноморське
М-28
М-16
Аеропорт
Одеса
М-15
Міжнародний
аеропорт
Одеса
М-27
Р-70
Великодолинське

Одеса з космосу

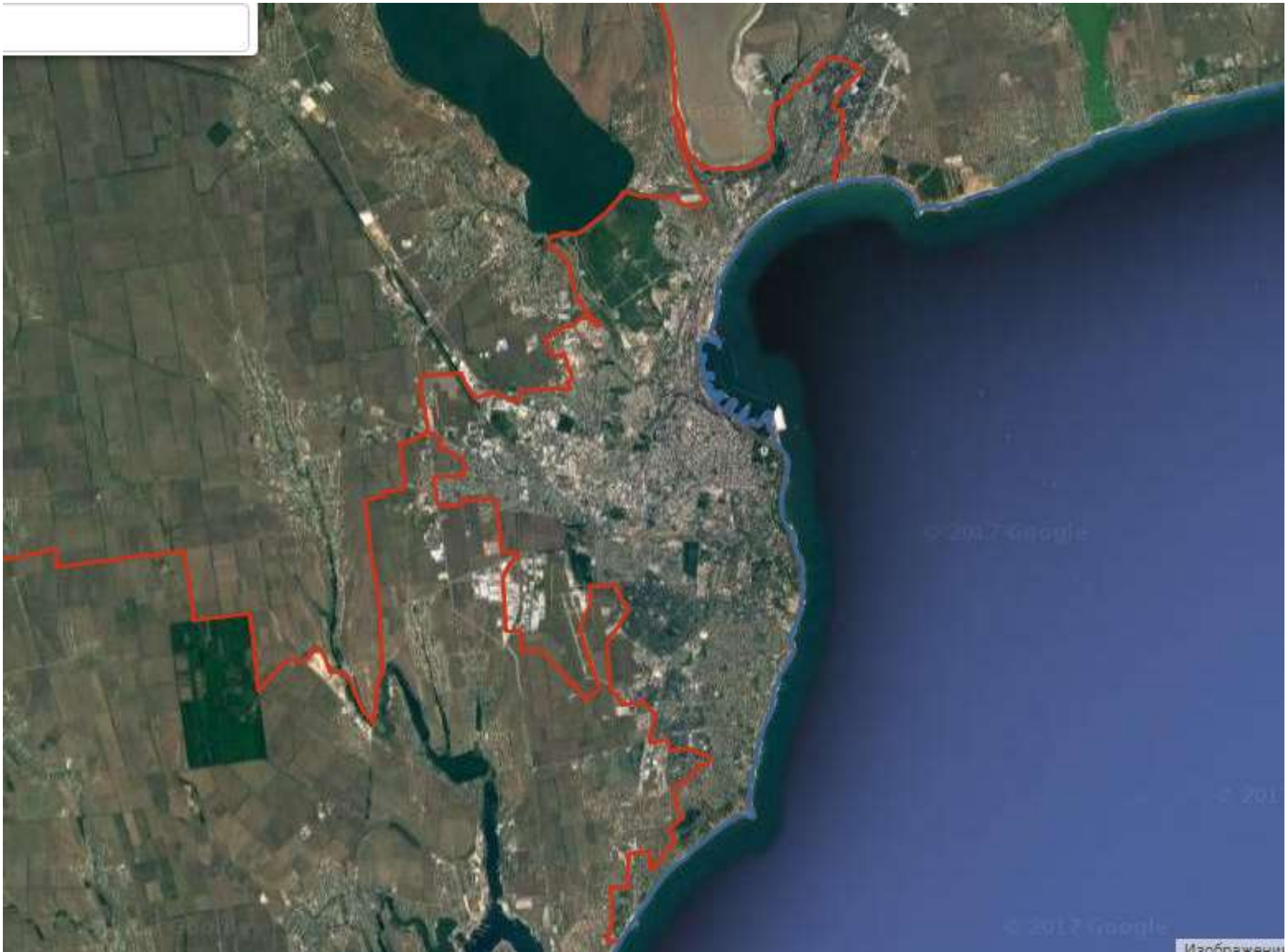

Одеса.

- 5 місце за чисельністю населення
- 30 місце за площею

Межі Одеси затверджено постановою Верховної Ради України від 07.02.2002 №3064-III

Межі важливі для «юридичної чистоти» інвестицій

Витяг з Постанови ВГС України від 28.04.2009 № 16/93-08-2592

- Відповідно ст. 175 ЗК України межі адміністративно-територіального утворення встановлюються в порядку та у відповідності до Закону. Закон України "Про порядок встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць" Верховною Радою України не прийнятий.
- …Одеська міська рада не має державного акту України на спірну землю. Зміна меж міста повинна провадитись з дотриманням вимог п.1 ст. 174 ЗК України –за рішенням Верховної Ради України, а не за рішенням суду.
- При винесенні рішень судові інстанції не звернули уваги на те, що виявлені розбіжності між обчисленою фактичною площею міста Одеси та межами міста, затвердженими постановою Верховної Ради України від 07.02.2002 № 3064-III) і Держкомзем України направив технічний звіт по встановленню меж міста Одеси на доопрацювання, тобто факт передачі землі не відбувся. На день розгляду судової справи звіт не доопрацьовано.

Як себе в такій ситуації почуває інвестор?

Інвестор в шоці!

Трішки сухої статистики

- станом на 1 серпня 2012 року встановлено межі населених пунктів у Харківській (1%), Черкаській (2%), Львівській (3%), Тернопільській (4%), Херсонській (4%);
- станом на 25 жовтня 2013, встановлено межі у 20020 населених пунктах, що становить 68,1% від їх загальної кількості
- з 181 міст обласного значення лише 96 мали затверджені межі

Ремарка

Міста ростуть впродовж останніх 5-7 тисяч років.

Ще нікому зупинити їх ріст не вдавалось!!!

50 НАЙБІЛЬШИХ МІСТ УКРАЇНИ

площа, га

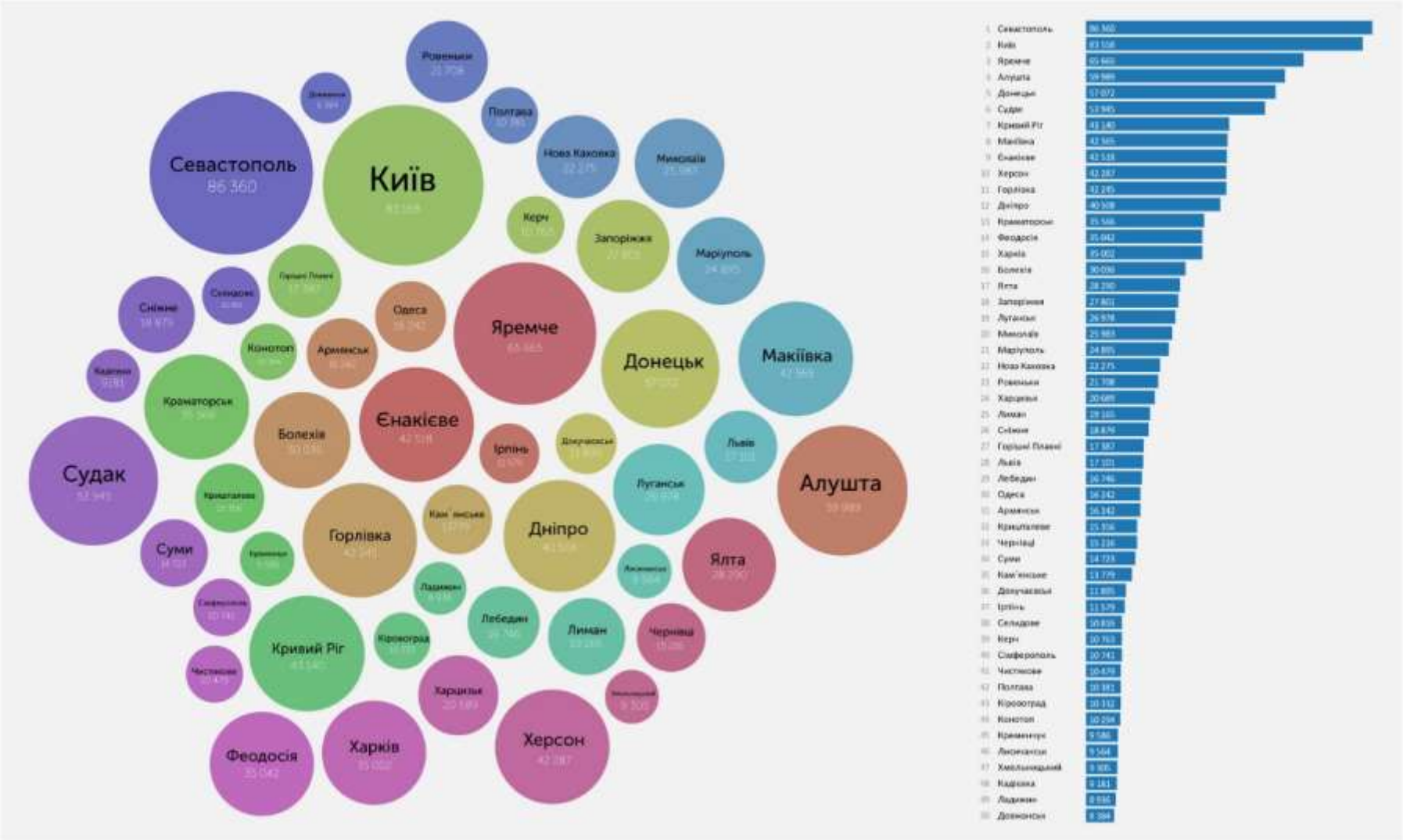

Питання порядку денного

- відсутність меж, стратегій розвитку та планувальної і містобудівної документації може створити ряд проблем для майбутніх поколінь
- потрібен закон «Про агломерації»
- комплекс актів щодо «просторової юрисдикції громад»,
- критично потрібен закон «Про адміністративно-територіальний устрій»